

ПРИМЉЕНО: 21 MAJ 2004	
ОРГАНИЗ.ЈЕД.	БРОЈ
0603	302/4

Na osnovu statuta, Naučno-nastavno veće Prirodno-matematičkog fakulteta u Novom Sadu, na sednici od 13. 05. 2004. godine, imenovalo je Komisiju za ocenu i odbranu doktorske disertacije kandidata MR SAVE JANIĆEVIĆA, pod naslovom: "STRATEGIJA RAZVOJA HOTEL MENADŽMENTA I ODRŽIVI RAZVOJ U ZAŠTIĆENIM PRIRODNYM PODRUČJIMA SRBIJE", u sastavu:

- 1) dr Pavle Tomić, redovni profesor Prirodno-matematičkog fakulteta Novom Sadu, predsednik,
- 2) dr Ljiljana Kosar, redovni profesor Prirodno-matematičkog fakulteta Novom Sadu, mentor,
- 3) dr Ljiljana Čomić, vanredni profesor Prirodno-matematičkog fakulteta u Kragujevcu, član.

Komisija, na osnovu pregleda doktorske disertacije, Naučno-nastavnom veću Prirodno-matematičkog fakulteta u Novom Sadu, podnosi sledeći

IZVEŠTAJ

Doktorska disertacija je napisana na 210 strana. Sadržina teksta je sistematizovana u 24 celine. U tekstu se nalazi 23 tabele, 7 karata i 17 slika. U tekstu doktorske disertacije postoji 79 literaturnih izvoda. Na kraju rada nalaze se spisak korišćene literature sa 92 bibliografske jedinice i ključna dokumentacija na srpskom i engleskom jeziku.

Kandidat je postavio cilj istraživanja tako da ukaže na promene u organizovanju turističke aktivnosti u zaštićenim područjima Srbije, kao i na potrebu proširenja asortimana i unapređenja kvaliteta usluga, uspostavljanjem odgovarajuće strategije hotel menadžmenta u funkciji njihovog plasmana na domaćem i inostranom turističkom tržištu. S tim u vezi postavljeni su i osnovni zadaci istraživanja, fokusirani na prikaz postojećih kategorija i statusa zaštićenih područja, određivanje njihovog geografskog i turističkog položaja i saobraćajne povezanosti, njihov prikaz po površini, lokaciji i osnovnim prirodnim odlikama. U okviru zadataka istraživanja, ističe se komplementarnost prirodne i društvene komponente razvoja zaštićenih područja Srbije. U tom kontekstu su predstavljeni stanovništvo, naselja i osnovne odlike privrede. Poseban je zadatak sagledavanje receptivnih turističkih mogućnosti putem prikaza vrsta, kapaciteta i kategorija ugostiteljskih objekata za smeštaj, sa posebnim akcentom na nacionalne parkove.

Zbog interdisciplinarnosti problematike korišćen je različit metodološki pristup, uz primenu deskriptivnih, kartografskih, statističkih, analitičko-sintetičkih, komparativnih metoda.

U okviru poglavlja "Kategorije i status zaštićenih prirodnih područja" kandidat je predstavio odgovarajuću sistematizaciju i rangiranje po značaju, počev od nacionalnih parkova do specijalizovanih rezervata prirode. Od posebnog je značaja tabelarna sistematizacija svih kategorija zaštićenih područja, koja uključuje godinu proglašenja, definisanje statusa prema međunarodnim i nacionalnim kriterijumima, teritorijalnu pripadnost opštini, površinu i staraoca.

U poglavlju "Prirodne i antropogene odlike zaštićenih područja kao turističke vrednosti" kandidat detaljno prikazuje i analizira prirodne i antropogene turističke resurse, osvrćući se na osnovne odlike ponude kapaciteta za smeštaj i turističkog prometa, posebno u nacionalnim parkovima. Ističe se da, izuzimajući nacionalne parkove i neka područja nižeg ranga, ostale zaštićene oblasti nisu u dovoljnoj meri orijentisane na turizam. Kandidat u radu naglašava: "... da su nasleđeni i novo podignuti turistički i ugostiteljski objekti više stvar trenutnih pogleda na turizam, nego detaljnih naučnih istraživanja." Na taj način se ukazuje na objektivne teškoće u pogledu uspostavljanja strategije hotel menadžmenta, s obzirom na uglavnom nedovoljnu i

neadekvatnu materijalnu osnovu kojoj nedostaje menadžerski orijentisana kadrovska podrška.

Da bi definisao osnovne preduslove strategije hotel menadžmenta u zaštićenim područjima, kandidat se u poglavlju "Turistička valorizacija zaštićenih područja Srbije i održivi razvoj" bavi ocenom turističkih vrednosti, ističući razlike u procesu vrednovanja resursa prirodnog i antropogenog karaktera i naglašavajući teškoće vrednovanja u kontekstu uvažavanja osnovnih principa održivog razvoja. U radu se dobro uočavaju problemi nedovoljne sinhronizacije aktivnosti zaštite i turističkog vrednovanja u Srbiji. Turistički aktivirane zaštićene oblasti kao što su Kopaonik, Tara i Palić izdvajaju se od ostalih područja u kojima tek treba tražiti adekvatne strategijske pristupe razvoju turizma, odnosno hotel menadžmenta, kao njegove materijalne pretpostavke. Pored osvrta na konkretan prostor, kandidat osvetljava i teorijski pristup vrednostima i vrednovanju u turizmu, dobro uočavajući osnovne probleme vezane za kompleksan odnos između retkosti i korisnosti turističkih resursa, za odnos prema prostoru i njegovoj potrošivosti, za pojavu preterane urbanizacije. U zaključku ovog dela kandidat naglašava da su u prioritetne prostorne celine sa stanovišta turističkog razvoja (Kopaonik, Đerdap, Fruška Gora), uključene zaštićene oblasti, tj. nacionalni parkovi, što nameće dalje istraživačke aktivnosti na iznalaženju adekvatnih razvojnih modela turizma, zasnovanih na savremenim marketing i menadžment principima.

Ističući da se budući turistički razvoj zaštićenih područja ne može zamisliti bez organizovanosti hotelske privrede na principima savremenog menadžmenta, kandidat posebno naglašava potrebu normativnog regulisanja svih odnosa i procesa u turizmu i hotelijerstvu, kao i iznalaženja konačnih rešenja problema vezanih za svojinske odnose, odnosno gazdovanje zaštićenim područjima. Ovo su, kako autor s pravom ističe, osnove pretpostavke uspostavljanja hotel menadžmenta na ovim prostorima. Uspešnost strategije hotel menadžmenta u zaštićenim oblastima uslovljena je usklađivanjem komplementarnih aktivnosti na svim nivoima, od lokalnog, do nacionalnog. Podrška nadležnih organa, od lokalne samouprave do države, omogućava stvaranje povoljne klime za usklađivanje ekoloških principa i komercijalnih principa hotelskog poslovanja. Ovo usklađivanje, kako kandidat dobro uočava, jeste ključni problem izbora i definisanja adekvatne strategije hotel menadžmenta u zaštićenim područjima Srbije.

Ovaj problem kandidat ozbiljno razmatra u poglavljima "Specifičnosti hotel menadžmenta u zaštićenim oblastima" i "Hotelijerstvo u Srbiji". U kontekstu definisanja i analiziranja specifičnosti hotel menadžmenta u zaštićenim oblastima autor se poziva na Akcioni plan održivog turizma, odnosno na sledeće principe: upravljanje turizmom u globalu; očuvanje resursa i slobodnog prostora; razvoj specifičnog i kvalitetnog turizma; regrutovanje nove klijentele; podela dužnosti na unapređenju i očuvanju prirodne i kulturne baštine; uključenje lokalne zajednice; podrška lokalnoj privredi; razvijanje novih oblika zapošljavanja; edukacija o ponašanju u skladu sa očuvanjem životne sredine; podrška privrednim delatnostima da uzmu u obzir faktore životne sredine, ekonomske, socijalne i etičke faktore. Sledeća važna specifičnost hotel menadžmenta u zaštićenim oblastima, kako autor s pravom ističe, tiče se kapaciteta prostora i prevashodno se odnosi na sledeće aktivnosti: "koordiniranu viziju gazdovanja zaštićenim oblastima, odgovarajuću skalu operacija na terenu, merenje stepena održivosti na duži rok, fleksibilnost poslovnih aranžmana, nastojanja na trajnom kvalitetu prostora i usluga, druželjubiva pravila poslovnih poteza, sistemsku primenu tehnologija poslovanja." Pozivajući se na stavove eminentnih autora iz ove oblasti (Proser, Jakopin), kandidat uočava: značaj razvoja održivog turizma u zaštićenim oblastima, a pre svega u nacionalnim parkovima i to iz više razloga – smanjenja regionalnih disproporcija, preusmeravanja demografskih tokova i valorizacije integralnog turističkog proizvoda; potrebu maksimalne integracije strategije razvoja održivog turizma u globalnu strategiju upravljanja

prirodnim resursima; neophodnost redefinisiranja menadžmenta zaštićenih oblasti, shodno međunarodnim standardima, a u kontekstu vlasničke i upravljačke transformacije.

Dalju razradu specifičnosti hotel menadžmenta kandidat vodi logičkim tokom teksta, uvažavajući princip od opšteg ka posebnog, postavljajući osnove novog turističkog proizvoda Srbije i naglašavajući njegovu ekološku dimenziju; definišući i fazno konkretizujući proces upravljanja prirodnim resursima, sa posebnim akcentom na ciljevima zaštite (od zona visoke zaštićenosti do zona opšte upotrebe) i određivanju maksimalnog kapaciteta zaštićenih područja; insistirajući na izboru tipova i kapaciteta objekata na bazi predviđanja nivoa tražnje, tipova posetilaca i dinamike poseta. Zalažući se za jedinstven pristup turizmu, autor ukazuje na osnovne principe menadžmenta eko-turističke destinacije, čiji je ključni segment hotel menadžment. Dobro poznajući odlučujući uticaj ljudskog faktora u hotelskom poslovanju, a posebno u objektima lociranim na tako specifičnim prostorima, kakva su zaštićena područja, kandidat opšte principe hotel menadžmenta konkretizuje u domenu ljudskih resursa. Sva ova pitanja dovode se u vezu sa uticajem hotel menadžmenta na kvalitet usluge. Autor u ovom delu rada pokazuje zavidan stepen poznavanja problematike kvaliteta, uključujući i aspekt sistema menadžmenta kvalitetom, primenjen na tako heterogenu i kompleksnu oblast, kakve su hotelske usluge. S tim u vezi, u radu se naglašava značaj definisanja procesa, racionalizacije poslovanja primenom visokih tehnologija, orijentacije prema kupcu (hotelskom gostu). Strateško upravljanje u domenu kvaliteta, zasnovano na adekvatnim literaturnim izvodima, sublimirano je u 14 tačaka, među kojima se mogu izdvojiti: permanentno unapređenje proizvoda i usluga; dolaženje do saznanja o dostignutom stepenu kvaliteta; uklanjanje barijera i oslobađanje kreativne snage svih zaposlenih u borbi za kvalitet; uvođenje sistema obrazovanja i unapređenja znanja za zaposlene; potpuno shvatanje i prihvatanje stava da je zadovoljstvo potrošača cilj upravljanja kvalitetom hotelskih usluga.

Elaborirajući savremen teorijski pristup hotel menadžmentu i njegovim ključnim komponentama, kandidat se u radu okreće konkretnom prostoru, analizirajući stanje hotelijerstva u Srbiji, kojom prilikom dijagnosticira ključne probleme: neadekvatnu prostornu distribuciju i strukturu objekata po vrstama i tipovima; usitnjenost hotelijerske privrede i nerešen vlasnički status; generalno nezadovoljavajuće stanje u pogledu tehničke opremljenosti, primene savremenih tehnologija i održavanja objekata; prevaziđenost postojeće organizovanosti i karovskih modela; nedovoljna zastupljenost marketing i menadžment koncepta u poslovanju. U takvim uslovima autor ukazuje na objektivne teškoće vezane za primenu hotel menadžmenta u zaštićenim oblastima Srbije. Delimično izuzimajući stanje na Kopaoniku, Tari i Paliću, gde postoje određeni preduslovi za uspostavljanje osnovnih strategijskih postavki hotel menadžmenta, "uopšte uzev hotelski objekti na zakonom zaštićenim područjima Srbije su skromnih dimenzija, uglavnom davno građeni, više puta renovirani, vlasnički usitnjeni, predstoji im vlasnička transformacija i osmišljavanje poslovanja na savremenim marketing i menadžment osnovama. Čini se da je potrebno iz opštih, svetskih i teorijskih aspekata, menadžment poslovanje usvojiti kao značajno za poslovanje hotelskih objekata u Srbiji, a zatim iz domaćih iskustava pozitivna rešenja prenositi na hotelijerstvo u zaštićenim predelima Srbije. Pri tome posebno treba uvažavati specifičnosti takvih prostora, jer je reč o nacionalnim vrednostima koje zbog retkosti imaju posebnu cenu na turističkom tržištu."

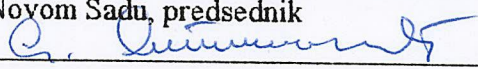
U zaključku, kandidat, između ostalog, izdvaja nacionalne parkove i ističe da se na osnovu postojećih turističkih vrednosti, u njima uglavnom može razvijati celogodišnji turizam, što daje osnov za osmišljavanje poslovanja hotelskih objekata i primenu menadžment strategija, uz poštovanje zatečenog stanja u pogledu kapaciteta. Kad je o parkovima prirode reč, kandidat s pravom daje prednost Staroj Planini, Paliću i Gornjem Podunavlju. Predeli izuzetnih odlika, kako navodi autor, zbog osetljivih ekosistema, podležu strogoj kontroli, te za kontrolisanu i tržišno usmerenu gradnju treba pažljivo birati lokacije u okruženju. Kad je o

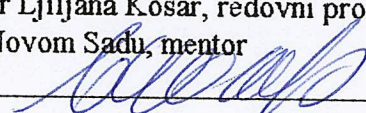
opštim rezervatima prirode reč, kandidat osnovano sugerise da prioritet u pogledu turisticke valorizacije, prezenacije i marketing i menadzment strategije, treba dati Deliblatskoj peščari i klisuri reke Resave. U okviru specijalnih rezervata prirode, sa stanovišta primene hotel menadzmenta, izdvajaju se Ludaško jezero i Stari Begej, odnosno Carska Bara, ovo tim pre što navedenim prostorima gravitiraju već postojeći objekti hotelijerstva koje treba organizovati po principima savremenog hotel menadzmenta, kako bi bili uspešno plasirani na turističko tržište.

Na kraju, kandidat zaključuje da strategijske osnove hotel menadzmenta u zaštićenim oblastima Srbije zahtevaju konkretizaciju koja će uvažavati posebnosti svakog prostora, stepen i režim zaštite. Pri tome ističe da poslovanje objekata hotelijerstva u takvom okruženju mora biti razrađeno "do najfinijih detalja", na način da se "uvek i svuda podrazumeva izdavanje naredbi za izvršavanje odgovarajućih poslova, regulisanje radne discipline usvojenim pravilnicima, direktnost i jedinstvo upravljanja...harmonizacija odnosa u hotelskom objektu na svim nivoima zaposlenosti i u svim fazama rada."

Na osnovu svih navoda u ovom Izveštaju, proizilazi da je kandidat, potpuno svestan delikatnosti teme, ciljeva i zadataka koje je postavio u ovoj doktorskoj disertaciji, uz uvažavanje svih objektivnih teškoća vezanih za konkretno stanje na terenu, uspešno priveo kraju svoju studiju. Detaljna sistematizacija zaštićenih područja Srbije, rangiranje po turističkim vrednostima i ocena mogućnosti primene strategije hotel menadzmenta uz istovremeno uvažavanje osnovnih principa održivog razvoja, predstavljaju značajan naučni doprinos turizmologiji i hotelijerstvu kao njenoj primenjenoj disciplini. Imajući ovo u vidu, Komisija pozitivno ocenjuje doktorsku disertaciju MR SAVE JANIĆEVIĆA, pod naslovom "STRATEGIJA RAZVOJA HOTEL MENADŽMENTA I ODRŽIVI RAZVOJ U ZAŠTIĆENIM PRIRODNIM PODRUČJIMA SRBIJE". Komisija takođe smatra da kandidat može da pristupi javnoj odbrani doktorske disertacije pod navedenim naslovom.

KOMISIJA:

1. dr Pavle Tomić, redovni profesor PMF u
Novom Sadu, predsednik

2. dr Ljiljana Kosar, redovni profesor PMF u
Novom Sadu, mentor

3. dr Ljiljana Čomić, vanredni profesor PMF u
Kragujevcu, član
